

MULTINATIONALS VERSUS DE STAAT: U BETAALT

Laten we het, nu de verkiezingen achter de rug zijn, eens hebben over de échte macht.

Er is iets wat maar weinig mensen weten: grote bedrijven kunnen honderden miljoenen tot zelfs miljarden euro's schadevergoeding eisen van staten, wanneer ze vinden dat die hun belangen schaden. Of ze dat geld ook krijgen, beslissen drie arbiters in een arbitrage-tribunaal. Dat zijn geen rechters, maar vaak zakenadvocaten of academici. 'Een kleine club toparbiters regeert de wereld achter gesloten deuren,' zegt een expert. 'En hun schaduwrechtspraak dreigt de democratie te ondermijnen.' Eén van die toppers is een Belg, **Bernard Hanotiau** (66). 'Of ik zenuwachtig word als ik mee moet beslissen of een land een paar miljard aan een multinational moet betalen of niet? Nee. Ik slaap zéér goed.'

Nathalie Carpentier / Foto's Jelle Vermeersch

September 2012. 'Ping An klaagt België aan in Fortis-zaak', kopte The Financial Times. Na de nationalisering van Fortis in 2008 boekte de Chinese verzekeraar, destijds de grootste aandeelhouder van de bank, bijna 3,6 miljard dollar verlies. Ping An hield de Belgische overheid daar grotendeels voor verantwoordelijk en wou compensatie, maar kreeg aanvankelijk nul op het rekest.

Bijna vier jaar na de val van Fortis dook Ping An weer op, en hoe. Via een schadeclaim bij het International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID), het arbitrage-tribunaal van de Wereldbank, hoopte het bedrijf dat verlies alsnog te recupereren. Het ICSID behandelt geschillen tussen investeerders en staten. Het was de eerste keer dat een bedrijf uit China langs die weg een West-Europees land aanviel.

De primeur van The Financial Times kreeg maar weinig aandacht in onze kranten. 'Heel vreemd,' vond **Marc Maes**, expert bij 11.11.11, die het arbitrage-systeem al jaren volgt. 'Alsof het om een bagatel ging. Terwijl het potentieel over bijna 2 miljard euro belastinggeld gaat dat België moet betalen.'

Het zal niet koelen zonder blazen. Ping An beroept zich op een investeringsverdrag tussen België en China. Zo zijn er duizenden verdragen, doorgaans afgesloten tussen industrielanden en ontwikkelingslanden. Verontrustender is de 'investeringsarbitrage' die in de meeste verdragen is voorzien. Dat beschermingsmechanisme geeft bedrijven het recht een land eenzijdig voor een internationaal arbitrage-tribunaal te dagen, als ze vinden dat een land of een wetwijziging hun belangen – of hun winsten – schaadt. In het tribunaal zeten drie arbiters, die de zaak achter gesloten deuren behandelen. Het tribunaal is géén rechtbank, de arbiters – vaak zakenadvocaten – worden per zaak aangesteld. De investeerder kiest één arbiter, de staat een tweede. En samen kiezen die twee een derde tot voorzitter.

Zij beslissen en tegen hun vonnis is geen beroep mogelijk. Ook een nationale rechtbank vermag er niets tegen. Ping An maakt wel degelijk kans. Marc Maes: 'Die verdragen zijn altijd streng geweest voor landen, maar gunstig voor bedrijven. Dat is historisch gegroeid: via die verdragen wilden Europese landen vroeger hun investeerders in het buitenland beschermen tegen potentieel corrupte of nationalistische regeringen in dat gastland. Werden ze daar oneerlijk behandeld of onteigend, dan kon de westerse investeerder compensatie vragen bij een neutraal tribunaal. De rechtbanken in het gastland zelf werden gezien als te traag, niet neutraal of potentieel corrupt. Daarom was de redenering: hoe minder rechten voor de overheid in het gastland, hoe meer voor de westerse investeerder, hoe beter.'

Zeer kortzichtig, aldus Maes: 'Die verdragen zijn bilateraal. Maar wie had gedacht dat Indiërs, Afrikanen of Chinezen ooit in Europa zouden investeren en die akkoorden tegen óns zouden gebruiken?' Blijkbaar niemand. Zo verwerden de verdragen tot een 'legal monster that lets big companies sue countries', zoals The Guardian het omschreef. En dat monster bijt steeds vaker op plaatsen waar niemand het had verwacht.

EENRICHTINGSVERKEER

Toen Duitsland na de nucleaire ramp in Fukushima besliste de kernuitstap te versnellen, diende de Zweedse energiebedrijf Vattenfall prompt een schadeclaim van 3,7 miljard euro in voor 'verloren winsten' bij zijn kernreactoren. Drie jaar eerder deed Vattenfall dat ook al na een nieuwe Duitse milieurichtlijn. Toen plooidde Duitsland.

Of neem Uruguay, waar de regering – bezorgd om het extreem hoge aantal rokers – buitenmaatse waarschuwingen op pakjes sigaretten liet zetten en de reclame voor tabak drastisch beperkte. De Wereld-

'Een kleine club toparbiters regeert de wereld achter gesloten deuren'

gezondheidsorganisatie prees Uruguay, maar Philip Morris daagde Uruguay voor het tribunaal. Later deed het dat ook met Australië. Daar had de regering beslist dat alle sigarettapakjes voortaan hetzelfde zouden uitzien: allemaal grauw en afschrikwekkend.

In 1997 eiste het Amerikaanse bedrijf Ethyl Corporation 250 miljoen dollar van Canada vanwege een verbod op MMT. Ethyl Corporation produceerde MMT, een toxisch additief in benzine dat schadelijk is voor de volksgezondheid. Het bedrijf argumenteerde dat het verbod hen de facto 'ontteigende'. Canada trok de wet in en betaalde Ethyl Corporation 13 miljoen euro.

Vorig jaar eiste het Franse bedrijf Veolia 82 miljoen dollar van Egypte. Veolia voelde zich unfair behandeld door nieuwe arbeidswetten in Egypte, die onder meer de minimumlonen verhoogden.

Vier voorbeelden, één constante: telkens maakt een buitenlands bedrijf gebruik van een handelsverdrag van zijn vaderland met het gastland om daar milieu- of gezondheidsmaatregelen, sociaal beleid of mensenrechten aan te vallen die het bedrijf niet zinnen.

Investeringsarbitrage is een gevaarlijke anomalie in het internationaal recht, vindt professor **Gus Van Harten** van de York University in Canada, gespecialiseerd in de materie. 'Grote bedrijven kunnen zo een overheid voor een internationaal tribunaal dagen, zonder eerst langs een nationale rechtbank te moeten. Niemand anders heeft dat recht.' Bovendien is het eenrichtingsverkeer. 'Bedrijven kunnen een enorme schadevergoeding – belastinggeld dus – krijgen van een land, maar een land kan nooit een claim indienen tegen een bedrijf dat zich heeft misdragen.'

Net omdat er immense belangen op het spel staan, is het absurd om dergelijke zaken aan een arbitrage-tribunaal over te laten, vindt Van Harten. 'Er wordt beslist over de meest essentiële juridische kwesties – publiek beleid, honderden miljoenen euro's belastinggeld – op een plaats die géén rechtbank is, door mensen die géén rechters zijn. Die arbiters zijn totaal vrij om een beslissing te nemen zonder enige gerechtelijke controle.'

Hun macht is ongezien, vindt hij. 'Elke beslissing van een parlement, een regering, de Europese Commissie of zelfs het Europees Hof van Justitie kan herroepen worden door die drie privépersonen. Die procedure kan het democratische proces verwerpen zonder enige garantie van juridische onafhankelijkheid. Om een voorbeeld van hun macht te geven: anderhalf jaar geleden werd een schadevergoeding van 1,37 miljard dollar opgelegd aan Ecuador. 'Eén van de arbiters leek dat wat veel, hij vond 800 miljoen dollar wel genoeg. Of een soeverein land 600 miljoen dollar meer of minder van zijn belastinggeld moet spenderen, hangt dus af van de stem van één persoon. En er is geen mogelijkheid om in beroep te gaan.'

SCHADUWRECHTSPRAAK

Steeds meer bedrijven vinden de weg naar het arbitrage-tribunaal. Tot 1996 telde het tribunaal bij de Wereldbank – niet het enige tribunaal, maar wel het meest gebruikte – in totaal 38 claims van bedrijven. In 2012 was dat al opgelopen tot 512. Waar bedrijven vroeger honderden miljoenen eisten, lopen steeds meer claims nu in de miljarden.

Daarbij kiezen ze hun vaderland soms erg ruim. Zo is Nederland erg geliefd bij multina-

tionals om van daaruit via allerlei postbusbedrijfjes claims in te dienen, zo bleek uit een artikel van De Correspondent, een online journalistiek medium. Van Harten: 'Voor grote multinationals kunnen handelsverdragen zelfs een globale strategie zijn. Ze kunnen ze gebruiken om in een land wetgeving aan te vallen die hen niet zint. Winnen ze, dan rinkelt de kassa. Verliezen ze, dan heeft zo'n claim toch een afschrik-effect op andere landen. Kijk naar wat Philip Morris doet met Australië en Uruguay.'

'De zaak van Ping An tegen België is ook een interessante evolutie. Moet een land dat in volle financiële crisis een pijnlijke reorganisatie doorvoert, er rekening mee houden dat er een gigantische schadeclaim in de lucht hangt? Met dat zwaartje van Damocles boven je hoofd denk je wel twee keer na voor je iets doet, want het is heel moeilijk te voorspellen hoe arbiters zullen oordelen.' En een schadeclaim kan van overal komen.

Dat het systeem standhoudt, heeft ook te maken met de zichzelf dienende 'arbitrage-industrie' die is ontstaan, zegt **Cecilia Olivet**, auteur van een rapport daarover van de ngo Transnational Institute. 'Die wordt gedomineerd door een kleine groep van advocatenkantoren en arbiters. Veel arbiters zetelen maar een paar keer, maar een twintigtal toparbiters zetelt in meer dan de helft van alle zaken. Zij oordelen over dossiers die miljoenen mensen aanbelangen, ze moeten aan niemand verantwoording afleggen en ze verdienen daar ook nog eens véél geld mee.'

'Kortom,' zegt Gus Van Harten, 'een handvol arbiters regeert de wereld. Het is een soort schaduwrechtspraak waarvan alleen bedrijven voordeel hebben.'

KERNMAFFIA

Een arbiter die tot de top in de investeringsarbitrage wordt gerekend, is een Belg: **Bernard Hanotiau** (66). De professor emeritus van de UCL werkte als zakenadvocaat, en sinds jaren

ook als arbiter. Hij werd in 2011 door het vakblad Global Arbitration Review verkozen tot Arbiter van het Jaar. Hij werkt in Brussel, Singapore, Washington en Parijs, maar zetelt ook in Genève, Dubai en Seoel. Hij ontvangt ons hartelijk in zijn kantoor op de negende verdieping van de IT-toren aan de Louizalaan, die hoog uittorent boven het chiquere deel van Brussel.

Hanotiau verdeelt zijn tijd tussen commerciële internationale arbitrage – geschillen tussen bedrijven – en investeringsarbitrage, waarbij bedrijven schadevergoeding eisen van landen waar ze investeren. 'Alles samen meer dan een fulltimejob. Ik ben begonnen als een doodgewone advocaat, en door hard te werken heb ik mijn reputatie opgebouwd. Nu moet ik zaken weigeren.'

HUMO Is het niet vreemd dat slechts een kleine groep meer dan de helft van alle investeringsclaims behandelt?

Bernard Hanotiau «Arbitrage steunt op vertrouwen. Na een tijd weten mensen dat je erg betrouwbaar bent, dat je een vonnis velt binnen een redelijke termijn en alles professioneel aanpakt. En hoe ouder je bent, hoe meer zaken je krijgt.»

HUMO Waarom?

Hanotiau «Mensen vertrouwen senior arbiters met veel ervaring. Soms zit ik samen in een tribunaal met tachtigplussers.»

HUMO Moeten arbiters niet met pensioen?

Hanotiau «Fysiek en mentaal zijn die nog prima in vorm. En ze vinden hun job geweldig.»

HUMO Een collega van u, Toby Landau...

Hanotiau «Die behoort ook tot de top.»

HUMO ...omschreef de superarbiters onder de arbiters ooit als 'niet gewoon de maffia, maar de kernmaffia'.

Hanotiau (blaast) «Ik moet erkennen dat het een kleine club is, maar ik zie niet wat daar mis mee is. Natuurlijk zullen buitenstaanders die graag bij de club zouden horen, kritiek geven dat het niet gezond is dat een klei-

ne groep veel grote zaken afhandelt. Maar dat is het leven. Sommige artsen zijn overwerkt en anderen zijn werkloos. Het is een kwestie van competentie en professionalisme.»

HUMO Je zou ook kunnen zeggen: het is een select clubje dat extreem veel macht heeft.

Hanotiau «Ik bekijk dat niet als macht. Ik kijk enkel naar de zaak die voorligt. Ik hou gewoon van mijn werk.»

HUMO Als drie mensen kunnen beslissen of een land aan een bedrijf honderden, soms zelfs miljarden euro's moet betalen of niet, hebben die dan niet veel macht?

Hanotiau «Je zou het zo kunnen bekijken, maar ik doe dat niet. Hetzelfde geldt toch ook voor een rechter?»

HUMO Een rechter heeft een ander statuut. U bent een privépersoon, u hebt een mandaat omdat u aangeduid werd door één van beide partijen.

Hanotiau «Arbitrage is ook bij wet geregeld. Het is een alternatieve manier om een geschil te beslechten en het is erkend door elk internationaal rechtssysteem. In plaats van naar de rechtbank stap je naar private arbiters. Een arbitraal vonnis is overal erkend én afdwingbaar, en soms makkelijker te verkrijgen dan een vonnis van de rechtbank.»

HUMO De Spaanse arbiter Juan Fernández-Armesto zei ooit dat het hem bleef verbazen dat 'soevereine staten überhaupt ingestemd hebben met investeringsarbitrage. Drie privépersonen krijgen de macht toevertrouwd om, zonder enige beperking, of beroepsmogelijkheid,

'De schadevergoeding van 1,37 miljard dollar die Ecuador moest betalen, leek één van de arbiters wat veel. Hij vond 800 miljoen wel genoeg' PROF. GUS VAN HARTEN, YORK UNIVERSITY



alle acties van de regering, alle beslissingen van de rechtbanken en alle wetten van het parlement te herzien.' Hij is geen outsider.

Hanotiau «Dat klopt, maar vergeet niet dat de landen zélf die bilaterale verdragen afsluiten met andere landen, waarin ze in de mogelijkheid voorzien om bij een geschil met een investeerder naar het arbitrage-tribunaal te stappen in plaats van naar de rechtbank.»

»Dat is ook nodig. Kijk naar Oekraïne. Dat was niet alleen een dictatuur, de president en zijn familie bezaten ook veel bedrijven. Wat als een buitenlandse investeerder daar plots te veel winst zou boeken en ze hem zouden beginnen tegen te werken? Als Oekraïne arbitrage aanvaardt als de finale oplossing voor dat geschil, dan kan de investeerder dat tenminste aanklagen.»

HUMO Misschien realiseerden democratische

Arbiter Bernard Hanotiau: 'Ik doe dit omdat ik het graag doe. Geld is niet de enige stimulans. Dan was ik wel hedgefondsmanager geworden.'



landen zich niet dat het zich als een boemerang tegen hen kon keren? Dat investeerders in hun land ook hén konden aanklagen?

Hanotiau «Het is goed mogelijk dat landen niet beseften hoe verregaand de garanties voor buitenlandse investeerders in hun eigen land konden zijn. Als je een huwelijkscontract met iemand afsluit, besef je soms ook de omvang van dat engagement niet.»

HUMO Landen kunnen ook enorme schadeclaims krijgen als ze een beleid voeren dat het algemeen belang dient, maar toevallig ook de particuliere belangen van een bedrijf aantast. Dat is toch intimiderend?

Hanotiau «Als een land maatregelen treft die nadelig zijn voor een investeerder, maar die wél gerechtvaardigd zijn vanuit het algemeen belang, dan zal een land niet veroordeeld worden op basis van die ene maatregel. Dat is heel duidelijk.»

HUMO Uit analyses blijkt nochtans dat de helft van alle investeringsclaims van bedrijven tegen algemeen beleid in een land gericht zijn.

Hanotiau (blaast) «Dat zou mij verbazen. Weet u, niet alles wat daarover geschreven wordt, klopt. Je moet een onderscheid maken tussen wat buitenstaanders zeggen, en mensen zoals **Armesto**, die weten waar ze het over hebben. Je hebt ook veel advocaten die gefrustreerd zijn omdat ze geen arbiter zijn en die daarom het systeem bekritisieren. Arbitrage is erg belangrijk geworden. Dan heb je altijd voor- en tegenstanders.»

HUMO Concreet dan: het Zweedse energiebedrijf Vattenfall klaagt Duitsland aan omdat het schade zegt te lijden door de versnelde kernuitstap na de ramp in Fukushima.

Hanotiau «Mijn partner is arbiter in die zaak. Je kan een zaak niet beoordelen als je enkel de samenvatting van één pagina hebt gezien en

niet alle documenten en tussenkomsten hebt gelezen. De zaak Vattenfall is ook nog hangende.

»Ik respecteer het werk van journalisten, maar vaak is het onmogelijk om te oordelen op basis van beperkte informatie. Doorgaans is de situatie veel ingewikkelder. Trouwens, uit analyses blijkt ook dat landen vaak winnen bij arbitrage. Het is niet zo dat investeerders altijd aan het langste eind trekken.»

HUMO Inderdaad, maar alléén bedrijven kunnen schadeclaims eisen, landen kunnen enkel betalen, schikken of – in het beste geval – niets betalen.

Hanotiau «Ja, maar nogmaals: volgens die verdragen liggen de plichten bij de landen, niet bij de investeerders. Die laatste investeren in een land en krijgen in ruil een aantal garanties: dat ze fair en billijk worden behandeld en niet worden onteigend.»

»Het gebeurt dat een dictator een succesvol buitenlands bedrijf aan zijn zoon wil geven en met hulp van het rechtssysteem in zijn land de investeerder onteigent. Dan verliest de investeerder alles. Dit systeem kan hem dan beschermen.»

HUMO Nu verwijst u weer naar dictators. Er zijn ook al claims ingediend tegen Duitsland en Canada, toch geen dictaturen.

Hanotiau «Zijn er veel zaken aangespannen tegen Canada? Misschien. Maar zulke verdragen worden ook vandaag nog afgesloten, omdat landen daar voordelen in zien. Zo kunnen ze ook investeerders aantrekken. Landen kunnen ook beslissen om zich uit dat systeem terug te trekken. Als politici dat voorleggen aan het parlement, kan het democratische proces zijn gang gaan. Evengoed wordt een zaak die een investeerder aanspant tegen een land, geseponneerd als er geen grond voor is.»

HUMO Begrijpt u dat mensen vinden dat dat eenrichtingssysteem, waarbij bedrijven landen kunnen aanklagen, de democratie ondermijnt?

'Arbiters zijn privépersonen die oordelen over dingen die miljoenen mensen aanbelangen, ze moeten aan niemand verantwoording afleggen en ze verdienen daar véél geld mee'

CECILIA OLIVET, TRANSNATIONAL INSTITUTE

Hanotiau «Nee. Vindt u dat de democratie op het spel staat als een buitenlandse investeerder aanklaagt dat hij in Turkmenistan wordt onteigend omdat de president het bedrijf wil transferen naar zijn zoon? Wel, ik vind het net democratisch dat die investeerder dat kan.»

HUMO Wat met de claim die België heeft ontvangen? De Chinese verzekeraar Ping An eist een schadevergoeding voor de nationalisering van Fortis.

Hanotiau «Ik ben benaderd om deel uit te maken van het team advocaten van Ping An, maar ik heb geweigerd. Ik kan er niets over zeggen, ik weet er te weinig over. Die zaak is hangende.»

HUMO Waarom hebt u geweigerd?

Hanotiau «Omdat ik niet meer als advocaat werk. En ik zou het ook moeilijk hebben om op te treden in een zaak tegen mijn vaderland. Dat gaat ook over onafhankelijkheid.»

HUMO De onafhankelijkheid van arbiters staat ter discussie. De meesten hebben een achtergrond als zakenadvocaat voor grote bedrijven en sommigen zijn nu eens arbiter, dan weer advocaat in een zaak. Alsof voetballers tijdens de wereldbeker af en toe ook scheidsrechter zouden zijn.

Hanotiau «Belangenconflicten zijn een belangrijk onderwerp waarover we in verschillende beroepsorganisaties discussiëren. Het is niet eenvoudig. In ons kantoor hebben we beslist om alleen nog te zetelen als arbiter, en niet meer als advocaat.»

HUMO De voormalige procureur-generaal van Singapore...

Hanotiau «Dat is een goede vriend.»

HUMO ...verwees in een speech naar de 'ondernemersarbiter die er belang bij heeft om ruim te oordelen in het voordeel van de investeerder, omdat dat meer zaken oplevert'.

Hanotiau (windt zich op) «Ik discussieer vaak met hem, maar hier ben ik het helemaal niet mee eens. Omdat het niet waar is. Als ik oordeel in een zaak, voel ik mij totaal onafhankelijk. Ik ben niet voor investeerders, ik ben niet voor staten, ik ben voor gerechtigheid. Ik heb al claims van grote bedrijven geseponneerd. Totale onafhankelijkheid is het geheim van mijn succes.»

HUMO Om onpartijdigheid te garanderen, heb je volgens critici een onafhankelijk rechtssysteem met rechters nodig met een vast, bescheidener loon.

Hanotiau (lacht) «In Singapore doen ze net het tegenovergestelde: daar verdienen rechters het meest van iedereen, net om ervoor te zorgen dat ze onafhankelijk zouden zijn. Weet u: overal ter wereld vind je corruptie bij rechters. In sommige landen in Oost-Europa en Azië zijn ze allemaal corrupt.»

HUMO Wat maakt dan dat u en andere arbiters daar immuun voor zouden zijn?

Hanotiau (windt zich op) «U lijkt te insinueren dat er corruptie is zodra er geld mee is gemoeid.»

HUMO Nee, maar waarom zouden rechters wél gevoelig zijn voor corruptie en arbiters niet?

Hanotiau «In West-Europa geldt dat zeker niet, maar rechters in dictaturen, diendienste ▶



▶ staan van de president en niet van de staat, en die ook nog slecht betaald worden...»

HUMO U krijgt 3.000 dollar per dag dat u zetelt. Plus onkosten.

Hanotiau «Is het 3.000 dollar? Zo iets, waarschijnlijk. Maar ik kan u zeggen dat wij dat heel, heel weinig vinden. Bij commerciële arbitrage krijgen we veel meer.»

HUMO Hoeveel dan?

Hanotiau «Als je per uur werkt, is het internationale tarief nu ongeveer 500 euro per uur voor een arbiter. De advocaten krijgen nog een pak meer. Een écht goede advocaat in het Verenigd Koninkrijk rekent ongeveer 25.000 euro per dag aan.»

HUMO Maar 3.000 dollar per dag vindt u dus weinig?

Hanotiau «Misschien niet weinig, maar aan de lage kant als je het vergelijkt met wat elders gangbaar is. Ik doe dit omdat ik het graag doe. Geld is niet de enige stimulans. Dan was ik wel hedgefondsmanager geworden.»

HUMO Nu hebt u beide: u verdient stevig én het is boeiend werk.

Hanotiau «Ja. Vergeet niet dat ik van nul af aan ben begonnen. Er waren geen advocaten in mijn familie, ik had geen hulp, ik heb alles zelf opgebouwd. Tot mijn veertigste verdiende ik weinig. Dus ik vind het niet erg om nu meer te verdienen.»

HUMO Als ik even mag rekenen, dan haalt u qua jaarloon toch vlot wat Johnny Thijs bij bpost maximaal mocht verdienen.

Hanotiau «Die ken ik niet. Maar wij betalen wel 60 procent belastingen, hè.»

HUMO Het blijft een pak meer dan de eerste minister van een land. Vindt u dat normaal?

Hanotiau «Ik vind dat eerste ministers slecht worden betaald. Ik heb in de VS gewoond iemand die daar 2 dollar per dag verdient, hoopt ooit evenveel te krijgen als zijn buurman, die een stuk meer heeft. Dat is daar de mentaliteit. Als je in België veel verdient, oogst je altijd kritiek. Terwijl je vaak veel van jezelf hebt geïnvesteerd. Als je tot de top in je gebied behoort, mag je veel verdienen.»

HUMO In een vakblad stond dat het van belang is de ongeschreven regels van het spel te kennen. 'Jij moet de rechter kennen en hij moet jou kennen.'

Hanotiau «Niet dat ik weet. Mensen hebben reputaties – pro of contra investeerders. En ik kan u van alle grote namen – arbiters en advocaten – een profiel schetsen. Ze zijn niet bevooroordeeld. Ze zijn misschien intellectueel geneigd om de verplichtingen van een land ruimer te interpreteren of andersom, maar ze zijn wel eerlijk. En ik ben blij dat ze mij bij geen van beide categorieën rekenen.»

»Wacht, dit zal u interesseren. Weet u wat een ex-medewerkster die intussen in een groot advocatenkantoor in de VS werkt, daar de eerste zes maanden moest doen? Een databank aanleggen met profielen van alle arbiters. In hoeveel zaken ze hadden gevonnen, hoe ze bijeen specifieke zaak in de database kunnen zoeken naar de arbiter die het voor hen voordeligste profiel heeft. In de VS doen ze behalve arbitershoping zelfs aan forumshopping: ze spannen de zaak aan voor het rechtssysteem dat hen het best uitkomt. Het hoort erbij.»

HUMO En u vindt dat geen probleem?

Hanotiau (*denkt na*) «Mensen zullen altijd de informatie die ze ter beschikking hebben in hun voordeel proberen te gebruiken. Waarschijnlijk doen staten hetzelfde. Er is één arbiter die stevast door de staten wordt aangeduid. Haar kennis van het internationaal recht is niet alleen indrukwekkend, ze is ook zeer onafhankelijk.»

HUMO Sommige schadeclaims lopen op tot miljarden dollars. Wat als een land dat niet kan betalen?

Hanotiau «Als je een grote fout maakt – als je wettelijke verplichtingen schendt, bijvoorbeeld – kun je tot een schadevergoeding veroordeeld worden. Dat geldt ook voor gewone mensen. Die worden soms ook veroordeeld tot bedragen die ze nooit kunnen betalen.»

HUMO Zou er geen rekening gehouden moeten worden met wat een land kan dragen? Het gaat toch over belastinggeld.

Hanotiau «Ik besef dat dat een groot probleem kan zijn, maar ik wil hier niet over in detail treden. Ik ben al bij zulke zaken betrokken geweest, en dan zijn wij zeer bezorgd.»

HUMO Wat is de grootste schadeclaim tegen een land tot nu toe?

Hanotiau (*denkt na*) «Ik geloof ongeveer 26 miljard dollar. Van Yukos tegen de Russische Federatie. Ik laat het even nakijken (*roept een medewerkster*).»

HUMO Schrikt u als burger niet dat een Chinese verzekeraar België aanklaagt voor wellicht meer dan een miljard euro?

Hanotiau «Niets verbaast mij nog. Als advocaat zie je alle mogelijke geschillen. Soms winnen mensen, soms verliezen ze. Soms kan de uitkomst heel verrassend zijn.»

HUMO Wat als België dat echt moet betalen? Is dat geen probleem?

Hanotiau (*begint te lachen*) «Ik weet het.»

De medewerkster keert terug met een document met het juiste bedrag.

Hanotiau «Excuseer, ik heb me vergist. Yukos tegen de Russische Federatie: 100 miljard dollar. Er is al een tussentijds vonnis.»

HUMO Dat zijn gigantische bedragen. Wordt u nooit zenuwachtig als u beseft dat u daarover moet beslissen, samen met twee anderen? Er staat héél veel op het spel.

Hanotiau «Nee, helemaal niet. En ik slaap zéér goed. Ik moet mij goed voelen bij de beslissing die ik neem. Die moet beantwoorden aan mijn gevoel voor rechtvaardigheid en de wet, en overeenkomen met alle documenten die ik krijg. Ik moet het vonnis in overeenstemming kunnen brengen met mijn geweten, dat is alles.»

»Anders dan wat velen misschien denken, is mijn tribunaal trouwens geen oorlogszone. Juridisch gaat het er misschien hard aan toe, maar de vertegenwoordigers van beide partijen gaan erg vriendelijk met elkaar om. Ze geven elkaar een hand, drinken een glas samen. De sfeer is er heel relaxed.»

VAGE PROMOPRAATJES

Het speelveld voor de arbiters wordt waarschijnlijk nóg groter. Sinds vorige zomer onderhandelen Europa en de Verenigde Staten, de twee grootste handelsblokken ter wereld, over een verregaand vrijhandelsverdrag. Ook daarin is investeringsarbitrage opgenomen. Het kwam eurocommissaris Karel De Gucht, die voor Europa onderhandelt, al op forse kritiek van ngo's, milieugroeperingen, vakbonden en andere middenveldorganisaties te staan. Zij vinden dat die uitzonderingsrechtspraak daarin geen plaats heeft. Omdat beide partners beschikken over 'robuste rechtssystemen met voldoende bescherming' en er geen gebrek is aan wederzijdse investeringen. Europarlementslid Bart Staes (Groen) roept

alvast op om het 'ondemocratische' handelsakkoord 'dat afgestemd wordt op de grote bedrijfslobby's' te verwerpen. Door het aanhoudende protest heeft De Gucht beslist de mening van de Europese burger te vragen over de ontwerp-tekst. Het verdrag schrappen behoort niet tot de opties, benadrukte hij, alleen aanbevelingen voor de huidige ontwerp-tekst zijn mogelijk. Daarom lanceert een tweehonderdtal middenveldorganisaties, waaronder 11.11.11, een eigen consultatieonderzoek via de site <http://eu-secretdeals.info>. 'Op de site van de Europese Commissie zul je vermoedelijk alleen kunnen aangeven hoe het systeem verbeterd kan worden,' zegt Marc Maes van 11.11.11. 'Dat is niet genoeg: wij willen investeringsarbitrage níét in het verdrag. Het komt neer op een socialisering van het risico van bedrijven. Als die hun investering willen beschermen, moeten ze maar een verzekering afsluiten. Op onze site zul je duidelijk kunnen kiezen: wil je investeringsarbitrage in het verdrag of niet?'

De zaak hervormen is ook volgens professor Gus Van Harten zinloos. 'Zulke geschillen moeten in een rechtbank behandeld worden, waar een investeerder niet alleen beschermd, maar ook verantwoordelijk gesteld kan worden. Ik zie niet in waarom we onze democratische rechten en onafhankelijke rechtspraak zouden afstaan in naam van de globalisering, tenzij iemand héél goede argumenten kan leveren. En dan bedoel ik: harde bewijzen, geen vage promopraatjes van iemand in een blits maatpak die het heeft over het belang van investeringen.'

Waarom klinkt het protest niet luider? Van Harten: 'Weinig mensen kennen dit. Wie ervan hoort, heeft moeite om te geloven dat dit echt kan. En de zakenadvocaten zullen er alles aan doen om je te sussen.' En hoe zit het nog met Ping An? De advocatenkantoren zijn gekozen, de arbiters aangeduid, de eerste argumenten ingediend. Klaar voor een strijd achter gesloten deuren. ■

Waarom klinkt het protest niet luider? Van Harten: 'Weinig mensen kennen dit. Wie ervan hoort, heeft moeite om te geloven dat dit echt kan. En de zakenadvocaten zullen er alles aan doen om je te sussen.'

En hoe zit het nog met Ping An? De advocatenkantoren zijn gekozen, de arbiters aangeduid, de eerste argumenten ingediend. Klaar voor een strijd achter gesloten deuren. ■

Waarom klinkt het protest niet luider? Van Harten: 'Weinig mensen kennen dit. Wie ervan hoort, heeft moeite om te geloven dat dit echt kan. En de zakenadvocaten zullen er alles aan doen om je te sussen.'



Herman Brusselmans

De kat

Erg vrolijk word je er niet van. Als je denkt dat de kat haar jongen terugvindt, denk dan iets geheel anders, bijvoorbeeld: sinds Josje van K3 een neusring heeft, zal ze wellicht niet al te gemakkelijk snuiten. Maar ja, Josje van K3 verdient slechts zelden onze aandacht, net als Liesbeth Homans, Koen Crucke, enige wijven van het koor Scala, de gebroeders Borlée, de achterhoede van Zulte-Waregem, de drummer van Milk Inc., Jan Becaus en Evy Gruyaert. Nochtans was Evy Gruyaert vroeger een klassedame, net als Jan Becaus. Wat is er toch van hen geworden? Als de duivel al niet in hen is gevaren, wie dan wel? Ach, ik hou me daar allemaal niet mee bezig. Zolang ik een kopje koffie te drinken heb en m'n Verloofde haar hand in m'n onderbroek heeft, ben ik tevreden. Ondertussen werk ik gestaag verder aan m'n oeuvre, zeker op maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, zaterdag en zondag. Men zal opwerpen: wat een lamzak ben jij, dat je op vrijdag niet werkt? Ja, dat klopt. Op vrijdag blijf ik lang in m'n nest liggen. Daarna sta ik op, hang ik m'n schilderijen recht, pis ik in de plantenbak, rook ik om de vijf minuten een sigaret, en 's avonds ga ik stoverij met friet eten in restaurant Het Keizershof, met een lekkere, frisse Coca-Cola erbij, om eens duchtig mijn dorst te lessen. Wat ik ook om de haverklap doe op vrijdag, is m'n Verloofde achterwaarts in de poes naaien, nadat ik oraal haar clitoris een andere dimensie heb gegeven. M'n verloofde zei eens tegen mij: 'Jij behandelt m'n kietelaar zoals een juwelier een smaragd.' Ze zegt wel meer wijze en verstandige en slimme en intelligente dingen, zoals 'Het enige wat ik nog wil ontdekken is elke vezel van jouw godenlijf', 'Tu es vraiment un garçon admirable' en 'Godverdomme, als jij mij *muil*, staat mijn huig op springen.' Tjonge, wie had gedacht dat ik op mijn leeftijd nog zo'n Verloofde zou uitkiezen? Terwijl ik, als je mij eens goed bekijkt in de spiegel, toch behoorlijk lelijk ben. Ik heb meer acne in m'n gezicht dan 58 pubers en hun neefjes; ik beschik over de fysiek van de zieltogende Brabantse merrie van boer Teunis; als ik in m'n pantalon schijft, geurt het hele huis niet bepaald naar zomerbloesem

Zolang m'n Verloofde haar hand in m'n onderbroek heeft, ben ik tevreden

en ik kan hockey spelen met m'n neus. Oké, ik heb een fantastische lul, maar als ik ermee urineer, moet ik nog anderhalf uur nadruppelen, tenzij m'n Verloofde een droge dweil rond m'n sjarel wikkelt. Ik zeg altijd: het leven is als een klarinet, je kunt ze maar beter verkopen op de vlooiemarkt. Het is toch waar zeker? Een klarinet, wat ben je daarmee? M'n oom Oscar had een klarinet en hij heeft zich opgehangen op z'n 44ste. Plus, hij kon er niet eens goed op spelen. Als je tegen hem zei: 'Nonkel, speel eens 'When I'm 64' van The Beatles op je klarinet,' dan begon hij gepiep te produceren dat je de vliering op joeg. En let op, daarmee was de kous niet af: na het klarinet spelen placeerde hij z'n viool in z'n halsstreek, nam de strijkstok ter hand en hielp driekwart van de songs van The Pebbles naar de kloten, terwijl er à propos in de songs van The Pebbles praktisch geen vioolmuziek aanwezig is. Maar waar ik het over wilde hebben, is m'n nieuwe roman, getiteld 'Buurman Theo droeg jarretelles'. In deze vertelling, losjes gebaseerd op het succesvolle meesterwerk 'Monte Carlo' van Peter Terrin, versiert buurman Theo een zitje in een Ferrari tijdens de Grote Prijs van Monaco. Al tijdens de derde ronde beginnen z'n jarretelles zodanig te knellen dat hij in de vijfde ronde een bocht mist, de controle over het stuur verliest, tegen een muur crasht en hoofdpijn krijgt. Uiteraard wordt hij afgevoerd naar het dichtstbijzijnde ziekenhuis, waar de chirurg van dienst tegen mij is dat hij weigert om buurman Theo te opereren aan z'n kop – een stuk van Theo's helm is in z'n hersens gedrongen. Het is dan maar een andere chirurg die Theo opereert. Deze chirurg is zelf een homo, dus hem kan het niks schelen dat Theo tijdens z'n verdooving een erectie krijgt, en na de operatie nog één, en nadat hij is ontwaakt nog één, waarop Theo besluit: 'De operatie aan m'n kop is mislukt want m'n ballen zien blauw'. Daarna zal hij nooit meer een raceauto besturen of jarretelles dragen. Enfin, typisch zo'n roman waarin de kat haar jongen niet terugvindt. Erg vrolijk word ik er allemaal niet van, maar het bestaan, dat geen lachertje is, gaat gewoon door, en ik ga mee.'



'Verdien ik 3.000 euro per zitdag? Waarschijnlijk. Maar bij commerciële arbitrage verdienen we veel meer'

BERNARD HANOTIAU, ARBITER